

kládání nestačí, chce to znát jazyk české a ruské literární vědy i diachronně), spojený se Šrámkovou Sobotkou, ale pod tímto znamením se vztahující k celé české literatuře a jejímu významu v ruském prostředí a naopak významu ruského písemnictví u nás, je emblémem české literární situace, která trpí deficitem srovnávacího pohledu. Tuto mezeru často musí zacelovat právě zahraniční bohemistika. Ljudmila Budagovová se o to velmi úspěšně snaží již dlouhá léta.

Ivo Pospíšil

INTERPRETACE JAKO „ZÚČASTNĚNÉ TVOŘIVÉ ČTENÍ“

Ján Zambor: *Niečo ako láska, niečo ako soľ. Miroslav Válek v interpretáciách.* Bratislava: Literárne informačné centrum, 2013. 252 s. ISBN 978-80-8119-075-9.

Publikace Jána Zambora *Niečo ako láska, niečo ako soľ* soustřeďuje minuciózní analýzy a interpretace vybraných básnických opusů Miroslava Válka (1927–1991). Těžiště knihy tvoří texty publikované od roku 2001 v odborném tisku (*Zvony na nedel'u, Nite, Len tak, Jarné hry, Z prechádzok, Cyklámeny*, překlady básní Andreje Vozněsenského a R. M. Rilkeho), doplněné o řadu textů dosud nepublikovaných (*Slnko, Dejiny trávy* a dalších šest básní ze sbírky *Nepokoj, Óda na večnosť* a další čtyři básně ze sbírky *Milovanie v husej koži*). Autor touto knihou pokračuje v systematickém mapování prostoru slovenské moderní poezie, přičemž toto směřování má dostředivou tendenci, tedy míří stále hlouběji k podstatě básnického gesta. Od komparatisticky pojatých sond (*Ivan Krasko a poézia českej moderny*, 1981; *Báseň a ticho. O poézii slovenských, ruských a španielskych básnikov*, 1997) směřuje jeho odborný zájem k interpretačním analýzám (*Interpretácia a poetika. O poézii slovenských básnikov 20. storočia*, 2005; *Tvarovanie básne, tvarovanie zmyslu*, 2010). Tedy pohyb po vertikále k řešení stále subtilnějších otázek spjatých s estetickými kvalitami textu. Nelze si toto Zamborovo směřování samozřejmě odmyslet od jeho vlastní básnické tvorby (jedenáctá sbírka *Dom neviditeľných* vyšla v roce 2014) – vzájemný dialog obou složek autorovy tvůrčí osobnosti by byl jistě zajímavým předmětem samostatného odborného pohledu.

Bylo by chybou recenzenta pohlížet na „válkologickou“ publikaci pouze jako na soubor poetologicky a versologicky zaměřených studií. Nejsou to jen ukázky příkladného systematického postupu – lépe snad řečeno sestupu – strukturou básně. Čtenář je svědkem poznávání a pojmenovávání básnickova esteticko-sémantického gesta, nahláženého v textu i kontextu, tedy díla jako imanentní struktury i díla v jeho významové konkretizaci, v intertextuální a interkulturální síti aluzí a konotací. Tento „časový“ aspekt tvorby je autorovi přirozenou

součástí přemýšlení o smyslu a hodnotě poezie jako specifické estetické struktury, jejíž analýza má jak stránku racionální, tak ve smyslu jaussovsko-gadamerovském emocionální, vyžadující empatii, intenzivní citový prožitek. Racionální přístup k Válkovým básním představuje interpretace básnického textu (metrické a výrazové struktury, fonické kvality básně, dnes často – a neprávem – odsouvané poněkud do pozadí, tropika, jazykové prostředky a jejich sémantické kvality). Zde se v mnoha pasážích vyjevuje autorova schopnost jasně, názorně a přesvědčivě vyložit smysl analýzy, její jednotlivé kroky i zobecňující závěry – nepochybný důsledek autorovy pedagogické zkušenosti.

Jak bylo řečeno, analýza struktury básnického tvaru a její interpretace je přirozeným středobodem Zamborova odborného zájmu. Je to práce důkladná, poctivá ve smyslu poznání a ovládnutí „řemesla“, ale i ve vztahu k aktuálnímu literárněteoretickému diskurzu. Ač svým založením analytický systematick, zohledňuje Ján Zambor některé principy recepční estetiky a nechává svými precizními analýzami ústrojně prolínat hermeneutické vztahení horizontu textu k horizontu jeho vnímatele. V úvodu explicitně vylučuje politické a politologické hledisko z okruhu relevantních „signálů textu“ a jako přípustné kritérium staví *„moje presvedčenie, že väčšina Váľkovej básnickej tvorby je stále príťažlivou súčasťou slovenskej, ale aj univerzálnej modernej literatúry“*, v jednotlivých analytických studiích bere širší kontext vzniku a života básnického textu v úvahu jako přirozenou podmínku vztahu kreace a recepcce uměleckého díla.

A tak je čtenář Zamborových interpretací konfrontován nejen s poetikou (rozkrývání tematických, obrazných, zvukových, kompozičních, genologických, intertextových a dalších vrstev básně), ale též s noetikou, tedy se vztahem struktury a tvaru textu k funkci významu a smyslu textu, tedy k tomu, co autor nazývá semiopoetikou. A hovoří-li autor v předmluvě o interpretaci jako o reflexi důležitých složek básnické struktury v souřadnicích komunikace, předkládá v jednotlivých provedených analýzách své řešení této tradiční formulace. Je jím „zúčastnené tvorivé čítanie“, náročná sofistickovaná duševní práce vědomě zahrnující do procesu interpretace podíl recipienta na zpřítomňování textu, ožívování a aktualizaci jeho tvarových a sémantických kvalit, jež vyvozují svůj účel nikoli z hodnoty samé o sobě, nýbrž ze vztahu jejích aktualizovaných prvků k subjektu čtenáře. Autor si je samozřejmě vědom předpokladu a kritéria vědecké práce, jímž je proces objektivizace dosažených zjištění. Tento požadavek dochází v publikaci naplnění jednak vysokou mírou nasycenosti daty (práce s konkrétním materiálem za pomoci obecně přijímaného pojmového instrumentáře), jednak včleněním imanentního rytmu básnické výpovědi do ontogeneze historického času (mj. ukotvováním básnickovy tvorby do souřadnic dobového literárněkritického diskurzu).

Milan Pokorný